

Biokulttuuriset oikeudet ja yhteisöprotokollat

Tikli Loivaranta
31.1.2022

Esityksen sisältö:

- *Biokulttuurinen* – mitä se tarkoittaa?
- *Biokulttuuriset oikeudet*
- Biokulttuuriset oikeudet kansainvälisissä sopimuksissa
- Biokulttuuriset yhteisöprotokollat
- Esimerkkejä biokulttuurisista protokollista
- Protokollien soveltamisesta ja haasteista

Biokulttuuriset lähestymistavat

- Biokulttuurinen (monimuotoisuus) viittaa biologisen ja kulttuurisen (monimuotoisuuden) yhteenkietoutuneisuuteen
- Kestävästi elävien paikallisyhteisöjen omaleimaiset paikalliset kulttuurit tehdään näkyväksi, tavoitteena sekä kulttuurisen että biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen
 - IPLC: "Indigenous peoples and local communities"

→ *Biokulttuuriset oikeudet korostavat kestävästi elävien paikallisyhteisöjen ihmisoikeuksien ja ympäristönsuojelun yhteenkietoutumista.*

Biokulttuuriset oikeudet

Hankkeet, joissa edistetään biokulttuurisia oikeuksia, ovat enemmän kuin luonnonsuojeluhankkeita, ja enemmän kuin paikallisyhteisöjen oikeuksien puolustamista: ne ovat *paikallisyhteisöjen oikeuksia pitää huolta alueistaan ja elää alueilla kestävästä elämästä.*

Sekä yhteisöjen kollektiivisia oikeuksia, että Maan oikeuksia elämään ja sen monimuotoisuuteen:

Ottavat huomioon myös muunlajisten oikeudet; ja toisaalta tukevat luonnonsuojelua, jossa ympäristönsä parhaiten tuntevat ihmiset ovat mukana (vrt. "linnakesuojelu")

Biokulttuuriset oikeudet kansainvälisissä sopimuksissa

- Biokulttuurisia oikeuksia ei ole tunnustettu omana laki-instrumenttinaan, mutta lukuisat kansainväliset sopimukset sisältävät elementtejä, jotka voidaan koostaa biokulttuurisiksi oikeuksiksi paikallisyhteisöissä
 - Esim. YK:n biodiversiteettisopimus, ja lukuisia muita
 - Monet ovat ”alkuperäiskansaspesifejä”, mutta on myös muita sopimuksia, joita voi ottaa mukaan yhteisöprotokoliin

Esimerkkejä KV-sopimuksista: UN convention on biological diversity

*8j: Each contracting Party shall, as far as possible - - **respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity** and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge innovations and practices.*

*10c: Each Contracting Party shall, as far as possible - -**Protect and encourage customary use of biological resources in accordance with traditional cultural practices that are compatible with conservation or sustainable use requirements**
...etc.*

Kuinka tukea biokulttuurisia oikeuksia?

- Tiedon puute paikallisyhteisöissä niistä oikeuksista, joita heillä on
- Tiedon puute esim. metsähallinnoissa paikallisyhteisöjen kestävästä perinteistä; sekä paikallisyhteisöjen oikeuksista
- Johtavat aukkoihin paikallisyhteisöjen oikeuksien toteutumisessa
- Jotta paikallisyhteisöt tulisivat tietoisiksi oikeuksistaan ja voivat puolustaa niitä, tarvitaan järjestöjä ja hankkeita tuomaan oikeudet ymmärrettävään muotoon sekä yhteisöille että ulkopuolisille
- Kehy-hankkeiden toimintona esim: **yhteisöprotokollien luominen**

Biokulttuuriset yhteisöprotokollat

- Kartoittavat yhteisöjen kestäviä perinteitä, ja voivat sisältää listan kansainvälisesti tunnustetuista paikallisyhteisöjen oikeuksista näihin kestäviin perinteisiin
- Protokollat voivat sisältää esimerkiksi:
 - Kestävien perinteiden kartoituksen
 - Kartoituksen uhkista näitä perinteitä kohtaan
 - Listan oikeuksista, jotka turvaavat yhteisöjen mahdollisuuksia harjoittaa kestäviä perinteitä; listan paikallisista, perinteisistä oikeuksista
 - Yhteisöjen määrittämän kestävän käytön protokollan (terms and conditions for resource use); lajikartoitus
 - Käytännön tapoja puolustaa oikeuksia (esim. Vaateet viranomaisille)
 - Määrittyy paikallisyhteisöjen omista intresseistä käsin.

Esimerkki SIPUn hankkeessa syntyneestä protokollatekstistä

During cutting of trees during shifting cultivation they cut in such a way that it is regenerated. The fruit bearing plants like mahua, mango are cut in community decision. The shifting cultivation field is decided at community level based on forest regeneration. The crops are selected in a way that the fertility of the soil is maintained. The community use every thing according to their need and to protect biodiversity, they are less use to cutting tree and hunting of animal or bird.

→CBD 10c; UNDRIP 26, 27, 29, ICESCR 1 – customary sustainable use; right to traditional lands, tenure and traditional occupation; right to own means of subsistence, right to customary use of resources and the conservation of these

Esimerkki protokollatekstistä

The tribal people depend upon all the natural resources seen around our surrounding like sky,water,river,medicinal plant etc for different purpose.they get water from the river,water fall and use for bathing,drinking,fishing etc.the community worship as god to the different tree of the forest.

→CBD 8j, 10c, UNDRIP 12, 25,26,29 – respecting traditional knowledge; right to maintain distinctive spiritual relationship to lands, right to religious practices, lands and their conservation

Sovelluksia

- Yhteisöjen itse määrittelemät ehdot luonnonvarojen käyttöön
- Biodiversiteettikartoitus tarjoaa paremman aseman neuvotteluissa, jos alueisiin kohdistuu ulkopuolisia käyttöpaineita
- Viralliset maiden hallintaoikeudet ensisijaisia, mutta yhteisöprotokollistakin voi olla hyötyä oikeuksien puolustamisessa jos viralliset oikeudet puuttuvat/prosessi on kesken
- Perinteiden dokumentointi sinänsä on tärkeää yhteisöille
- Yhteisöjen suostumuksella julkaistut protokollat tarjoavat tietoa paikallisyhteisöjen kestävästä perinteistä

Protokollien työstössä otettava huomioon:

- Hankkeiden työntekijöiltä vaaditaan tietoja, taitoja ja aikaa:
 - Yhteisöjen täytyy olla sikäli tuttuja, että dokumentoinnin fasilitoija pystyy tuottamaan yhteisöprotokollaa yhteisön kanssa ilman väärinymmärryksiä
 - Fasilitoijan pitää tuntea relevantit paikallisyhteisöjen oikeudet niin KV- kuin kansallisella tasolla
 - Fasilitoijan täytyy olla hyvä motivoimaan yhteisöjä, sillä protokollien laatiminen on melko monimutkainen ja aikaa vievä prosessi, jonka edut eivät välttämättä heti näy yhteisöille.
 - Protokollan pitäisi sekä tavoittaa olennaiset asiat paikallisesta kulttuurista, että yhdistää ne KV-sopimukseen, ja sen pitäisi olla silti mahdollisimman helposti laadittavissa

Lukemista ja lähteitä

Bavikatte, S. K. (2014). *Stewarding the earth: Rethinking property and the emergence of biocultural rights*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Caillon, S., G. Cullman, B. Verschuuren, and E. Sterling (2017). Moving beyond the human–nature dichotomy through biocultural approaches: including ecological well-being in resilience indicators. *Ecology and Society* 22(4).

Chen, W.C. & Gilmore M (2015). Biocultural rights: a new paradigm for protecting natural and cultural resources of indigenous communities. *International indigenous policy journal* 6(3).

Gavin, McCarter, Mead, Berkes, Stepp, Peterson & Tang (2015). Defining biocultural approaches to conservation. *Trends in Ecology & Evolution* 30:3, 140-145

Hanspach, J., Haider, L. J., Oteros-Rozas, E., Olafsson, A. S., Gulsrud, N. M., Raymond, C. M., Torralba, M., Martin-Lopez, B., Bieling, C., Garcia-Martin, M., Albert, C., Beery, T. H., Fagerholm, N., Diaz-Reviriego, I., Drews-Shambroom, A., & Plieninger, T. (2020). Biocultural approaches to sustainability: A systematic review of the scientific literature. *People and Nature*, 2(3), 643-659. <https://doi.org/10.1002/pan3.10120>

Sajeva, G. (2018-06-28). *Biocultural Rights: Handle with Care*. In *When Rights Embrace Responsibilities: Biocultural Rights and the Conservation of Environment*. : Oxford University Press.